

PAPP GÁBOR ZSIGMOND

A behavazott Bologna

– naplórészletek –

1990. december 1.

Hajnali fél öt van. Ülök Bolognában a pályaudvaron, mellettem a padon két hatalmas sporttáska, nyolc hónapra elegendő holmival. A legnagyobb súlyt a könyvek teszik ki, az olasz–magyar, magyar–olasz szótár négy kötete darabonként legalább két kiló. Senkit nem ismerek, szállásom még nincs, most hozott vissza a taxi a Youth Hostelből, amely éjszaka zárva van, reggel héttől este tizenegyig engednek csak be. A pesti vonat pedig éjjel fél négykor ért Bolognába. A pályudvari padon elég hideg van, körülöttem csupa fázós, álmos, rosszkedvű és rossz arcú figura. Mít keresnek ezek itt ilyenkor? Én azért vagyok itt, mert két hete kiderült, hogy nyolc hónapos Tempus ösztöndíjat kaptam, hogy itt írassam meg a történelem szakdolgozatomat. A Tempusról augusztusban az EFOT-on hallottam (Egyetemisták és Főiskolások Országos Találkozója), új európai ösztöndíj a rendszerváltó kelet-európai országok diákjai számára. Harmincezren voltunk a bajai EFOT-on, de a Tempus-tájékoztatón csak hatan, mindenki más a Bikini-koncertre ment. Gyorsan összehoztam egy pályázatot – „Hova is kéne menni? Anglia nem rossz a nyelv miatt, de oda biztos nagy a túljelentkezés, meg sokat esik az eső. Másfél éve elkezdtem olaszul is tanulni, egész jól haladok. Meg aztán nagyapám is Bolognában járt egyetemre 1928 és 33 között, mert Magyarországon nem vették fel a numerus clausus miatt, és azóta is állandóan a bolognai egyetemi éveiről áradozik. Jó, legyen Bologna.” Én voltam a leginkább meglepődve, amikor megkaptam. Két hónapja kezdtem el az ötödévet a pesti bölcsészkaron, és most rohánás be a tanulmányi osztályra, egyéves

Bologna, 1991. január

halasztási kérelem a dékánnak, konzultáció a témavezető tanárral, engedélyek, útlevel, valuta, orvosi vizsgálatok a beszerzendő igazolásokért, lista arról, hogy mit kell gyorsan megvenni (Zingarelli-szótár, Bayer aszpirin, esernyő és konnector átalakító dugó, hogy használni tudjam a hajszárítót). Gyors búcsú a családtagoktól és barátoktól, mert december 1-jén már kint kell lennem.

Itt vagyok. Arra már nem jutott idő és energia, hogy szálláslehetőség után érdeklődjem, de pár napig elleszek a Youth Hostelben, és közben majd tudok keresgélni. Csak most egy kis takarítóautó elkezdte söpörni-felmosni a pályaudvart, úgyhogy tíz percre mindenkit beterelnek a mosdókba.

1990. december 10.

Mint kiderült, a Youth Hostelben lakók többsége szintén egyetemista, akik hosszabb-rövidebb ideje albérletet keresnek maguknak. Találkoztam egy magyar lánnyal, aki már négy hónapja próbálkozik teljesen eredménytelenül. Az egyetemi épületek utcájában az összes hirdetőtábla tele van „Cercasi” feliratú cédulákkal, mindegyiken szállást keresnek háromszáz-négyszázezer líráért. Sokan nem is szobát, hanem csak ágybérletet, beérnék egy olyan külvárosi szobával is, ahol már egy-két-három másik albérlő is

lakik. A bolognai egyetemre százezer diák jár, ezek 80-90 százalékban nem helybeliek, hanem Olaszország más tájairól vagy külföldről érkeztek. Az angol, francia, német, spanyol anyanyelvűek nyelvóraadást is felkínálnak a szállásért cserébe, de magyarra nincs túl nagy kereslet. Megérkezésem után bementem az egyetemen a külföldi diákok hivatalába, ahol nem beszélnek angolul, így bizonytalan olaszszóval kellett előadnom, hogy mit szeretnék. Az egyébként is undok hivatalvezető elszörnyedt ekkora felelőtlenség hallatán, hogy elindulok Magyarországról anélkül, hogy biztos lakhelyem lenne. Mindenesetre felhívta az egyetem Tempus-koordinátorát, aki két nappal később fogadott. Professor Zucchini („Tök tanár úr”) rendkívül kedves, mosolygós ember, tíz perc alatt szerzett egy helyet egy háromágyas kollégiumi szobában, rendkívül jó áron, havi kétszázezer líráért, ami tízezer forintnak felel meg. (Havi kilencszázezer líra az ösztöndíjam.) Kaptam diákigazolványt is, amivel 3400 líráért (170 forint) lehet egyetemi menüt kapni. Madarat lehetett fogatni velem, és hálából rögtön beiratkoztam Zucchini professzor szemináriumára (Politikaelmélet az ókortól a XVIII. századig), noha nem is kapcsolódik a szakdolgozatomhoz (Az olasz szélsőbaloldali terrorizmus a 70-es években). A Collegio Poeti a város központjában van, a főtértől öt perc, az egyetemtől tíz perc gyalog, egy gyönyörű XVI. századi palotában. Főleg délolasz diákok laknak benne, ami a nyelvtanulás szempontjából sokkal szerencsésebb, mint ha külföldiekkel lennék együtt. A szobatársam két Foggia környéki fiú, mind a kettőt Toniónak hívják. A délolaszokat egyébként az északiak elmaradottságuk miatt afrikaiaknak csúfolják. Van egy nacionalista párt, az Umberto Bossi vezette Lega Nord (Északi Liga), amely azért küzd, hogy az északi gazdag tartományok (Piemonte, Lombardia, Liguria, Friuli-Venezia, Emilia-Romagna, Toscana) Milánó központtal szakadjanak el az iparilag és mezőgazdaságilag fejletlenebb déltől (nekik már Róma is túlságosan dél), és csináljanak Itáliából két külön államot. Egy gazdagot és egy szegényt. Felfoghatatlan számomra, hogy egy olyan országban, amelyik évszázadokig küzdött az egységéért, hogy lehet egy ilyen szakadár programmal jelentős eredményt elérni a választásokon... De úgy tűnik, lehet. Bár nem tagjai a mérsékelt jobboldali kereszténydemokrata kormánynak, tíz-tizenöt százalékkal jó ellensúlyt képeznek a harminc-harmincöt százalékos szocialistákkal szemben.

Tegnap délután elmentem a Bolognai Egyetemi Vívóklubba. Otthon tizenöt éve vívok versenyszerűen,

és bár nem értem el komoly eredményeket, imádom ezt a sportot. Itt is nagyon szimpatikus a társaság, lehet kardozni és törözni is, hetente háromszor lesz edzés.

1990. december 21.

Az olaszok részéről nem érzékelek semminemű idegengyűlöletet, szimpátiával teli érdeklődés csillan a szemükben, amikor meghallják, hogy magyar vagyok. Egyedül az bosszant, hogy a rendőrségen és az önkormányzaton két ablak van az ügyfelek számára: az egyik az Európai Közösség polgárainak (itt nagyon gyorsan bonyolódnak az ügyek), a másik pedig az „extra comunitari”, vagyis „közösségen kívüliek” részére. Ez egy hosszú és lassú sor albán menekültekkel, ázsiai és afrikai bevándorlókkal, nekem is ezt kell minden alkalommal végigállni... Az utcákon is vannak afrikaiak, a földre leterítve árulnak barna, mintás műbőr táskákat és pénztárcákat. Valószínűleg mindegyik ugyanabból a központi elosztóból kapja az áruját. Színes kötött sapkákban és kesztyűkben dide-regnek, és a bolognaiak „vucompra”-nak becézik őket, mert minden járókelőtől azt kérdezik rossz kiejtéssel: „Vuoi comprare?” (Akarsz vásárolni?)

Mindjárt az első héten elkezdtem az egyetemet, Zucchini professzor órái mellett Guarnieri professzor előadásaira iratkoztam be (Olaszország története a XX. században). Az előadásokat felveszem diktafonra, és otthon kiszótározom. Zucchini első óráját szó szerint leírtam a kazettáról, de az így egy hétig tartott, úgyhogy most már csak jegyzeteket készítek a kazetta alapján. Ezzel a módszerrel két délután alatt fel tudok dolgozni egy előadást. És a júniusi vizsgákra nem elég az előadások tartalmát megtanulni, hanem mindkét tanár ezer-ezer oldal kötelező olvasmányt is feladott.

Egyébként már egyre jobban megy az olasz, több a sikerélmény, mint az angollal. Sokkal kiszámíthatóbb nyelv: pont úgy ejtik, ahogy írják, és a beszédüket hallva egy ismeretlen szövegnél is lehet sejteni, hogy hol ér véget az egyik szó, és hol kezdődik a következő. (Az angolnál ez nem egyértelmű.) Azonkívül az olasz mássalhangzókészlet nagyon hasonlít a magyarhoz: mindössze két hangunk van, ami az olaszoknál nem létezik, a *gy* és a *ty*. Nekik pedig egy olyan hangjuk van, ami nekünk ismeretlen, és gondot is okoz a kiejtése, amit *gl*-nek írnak, és *lj*-nek ejtenek.

Imádom Bolognában sétálgatni. Igaz, azt hittem, hogy enyhe telem lesz majd itt, ehhez képest mínusz fokok vannak, és sűrűn havazik. Ezzel együtt valami végtelen derű árad az egész városból. Az emberek vi-

Bologna, a Neptun-kút

dámak és jólöltözöttek, kitűnő a mortadella, és a főtér Neptun-kútja – oldalán a mellükből vizet spriccelő sellőkkel – a legerotikusabb műalkotás, amit valaha láttam. Az utcákat ugyanúgy hívják, mint hatvan éve – nagyapámtól tudom –, a cukrászdák és pékségek is ugyanott vannak, és a tulajdonosuk is ugyanaz a család, mint a háború előtt...

Este a két Tonióval mulatni fogunk: ma van a huszonnegyedik születésnapom. Az egyik tud egy fantasztikus pizzériát Firenzében, oda megyünk, csak egy óra vonattal.

1991. január 17.

Kitört a háború. Amerika megtámadta Szaddám Irakját. Minden újság és tévéhíradó az éjszakai bombázások zöld képeivel van tele. Az utcákon háborúellenes tüntetések, hiszen a háborúba Amerika szövetségeseként Olaszország is belekerült. Szaddámnak sikerült a teljes arab térséget fanatizálnia, és azzal fenyegetőzik, hogy kiterjeszti a terrorizmust az egész nyugati világra. Olaszország leghíresebb filozófusa, Norberto Bobbio a tévében helyesli az Öböl-háborút, mondván,

az amerikai agresszió csupán válasz a korábbi agressziókra, és egy őrült diktátort kell megfékeznie egy széles nemzetközi összefogásnak. A politika a kollégiumba is begyűrűzött: libanoni kollégista társam, Nabil egy Szaddám-posztert rakott ki a szobájában. A német Matthias pedig azóta nem hajlandó bemenni abba a szobába, mondván, hogy Szaddám maga a megtestesült ördög. Én pedig csak csendben rettegek, nehogy hazaküldjenek, és véget érjen másfél hónapja kezdődött itáliai arany életem.

Gyorsan el is mentem a negyven kilométerre lévő Modenába, amíg még nem késő, megnézni a dómot és a múzeumot. Ez egy álmos vasárnapon történt. A város nyugodt volt és teljesen kihalt. Ezek a modenai vasárnapok sem sokat változhattak hatvan év alatt. Csak a főtéren van némi élet: hatos-nyolcas csoportokba verődve nyugdíjas férfiak beszélgetnek. Lehetnek vagy harmincan. Így van ez minden olasz kisvárosban vasárnap délelőtt. Hozzátartoznak a főtérhez ugyanúgy, mint a városháza vagy a nagytemplom. Órák hosszat tudnak vitatkozni – persze még ilyenkor sem a politikáról, sokkal fontosabb dologról:

Modena

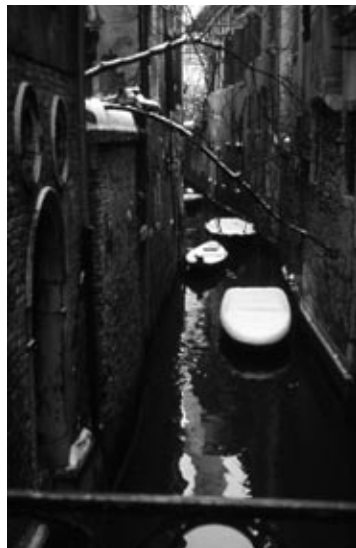
Venecia, 1991. február

a totóesélyekről. Délután aztán eltűnnek, kezdődik a futballközvetítés. Ezután már csak véletlenségből láthatni embert az utcán, ha a szerencsétlennek pont ebben az időben akadt valami dolga a városban, és most a zsebrádióját a fülére szorítva siet haza. „Porca miseria!” kiált fel hangosan egy-egy kihagyott helyzet hallatán.

1991. február 20.

A hét végén néhány nyelviskolai barátommal elmentünk Velencébe. Igaz, idén a hivatalos karnevál elmarad – a polgármester a háborúra hivatkozva lefújta: nem való ilyenkor vigadozni –, mégis rengeteg beöltözött embert láttunk. Persze. Győzött az életszeretet, Velencéből, „Európa Királynője”-ből nem lehet Fekete várost csinálni. A külföldi turisták nem hajlandók lemondani a szórakozásukról,

Venecia, Szent Márk tér

a velenceiek pedig a bevételükről. Habár most amúgy is rájuk jár a rúd: nyáron tartottak egy Pink Floyd-koncertet a Szent Márk téren, és a 160 decibeltől elkezdtek potyogni a mozaikok a falról a székesegyházban... Isten, óvd meg a Királynőt.

Velencében mínusz tíz fok volt vasárnap. A csatornák egy része befagyott, a behavazott gondolák és motorcsónakok elég szürreális képet nyújtanak. A Szent Márk tér felülről úgy néz ki, mint egy korcsolyapálya.

A Bolognai Egyetem színházi fakultása (DAMS) meghívta egy beszélgetésre Bernardo Bertoluccit. Legutóbbi filmje, a Paul Bowles regényéből készült *Oltaimazó ég* – amely Olaszországban *Tea a sivatagban* címen fut – csak mérsékelt siker, annak ellenére, hogy a főszerepet John Malkovich játssza. Bertolucci rendkívül kulturált, már-már szerény ember benyomását keltette, az élesebb kritikákra is udvariasan válaszolt. Elmesélt egy történetet Pasoliniról és Felliniről. Amikor Pasolini megcsinálta első filmjét, Fellini azt mondta neki: „Pier Paolo, nagyon nagy költő vagy, de a filmhez semmit nem értesz!”

Pár hete tartott egy előadást az egyetemen Marco Ferreri is, a *Nagy zabálás* botrányhős rendezője, de ő nem volt túl szimpatikus. Ugyanolyan provokatívnak tűnt, mint a filmjei. Minden kérdésben támadást sejtett, válaszaiban pedig görcsösen igyekezett meghökkentő és egyedi lenni.

Tegnap olasz barátaimnak csináltam mákos tésztát Pestről hozott mákból, de nem arattam túl nagy sikert vele. Már azt is nehezményezték, hogy kábitószert etetek velük, de amikor kiderült, hogy a mák kristálycukorral van összedarálva, és vannak országok, ahol a *pastát* édesen eszik, azt egyenesen kikérték maguknak.

1991. március 2.

Február végén az amerikaiak győzelmével hat hét után véget ért az Öböl-háború. A végeredmény: ezer amerikai és százezer iraki halott.

A múlt héten felhívtam telefonon Giorgio Sándort, azaz Sándor Györgyöt, nagyapám utolsó élő évfolyamtársát. Ő az egyetem után Bolognában maradt, és orvosként dolgozott a nyugdíjazásáig. Most nyolcvankét éves, hatvan év után is kifogástalanul beszél magyarul, annyira, hogy fejből tudja az összes Vörösmarty- és Kisfaludy-verset. Nagyon elérzékenyült, amikor a régi egyetemi élményeiről és a nagyapámról beszéltem, és búcsúképpen megkaptam tőle Gulácsy Irén *Jezabel* című regényét.

Tegnap összefutottam az utcán Bene Sanyival, akit a pesti bölcsészkarról ismerek, pár évvel fölöttem járt, és együtt szoktunk focizni a BEAC-on tornaórákon. Csupa költő és filozófus jár focizni, Kemény István, Wirth Imre, Galántai Zoltán, Ulmann Tamás, Ráday Gábor meg mi. Kiderült, hogy előző nap érkezett tizedmagával, négyhónapos posztgraduális Soros-ösztöndíjjal. A szomszéd utcában, a Via Val d'Aposában laknak, tízen egy ötszobás nagy lakásban, amit a Soros bérel nekik. Évek óta próbálja, de nem sikerül visszavásárolnia az olasz államtól a Bolognai Illír–Magyar Kollégium épületét, amelyet még az 1560-as években alapított Szondi Pál zágrábi érsek.

Szorgosan írom a kiadásaimat (nem költhetek többet napi húszezernél), néha mégis elcsábulok egy-egy gyönyörű csokoládébolt vagy Benetton üzlet kirakata előtt. (Hogy lehet egy csokoládéboltban ennyi költészet és raffineria? Nem csak Tibi csokik és Sport szeletek egymás mellé rakva.) És megszólal valami szírhang: „Kóstolj meg, próbálj fel!” És megkóstolom, és finom, és felpróbálom, és jól áll. Nem tehetek róla. Majd annyival kevesebbet eszem a jövő héten.

1991. április 9.

A húsvéti szünetben a Pestről látogatóba érkező barátokkal elmentünk Veronába, Assisibe és Firenzébe.

Mennyi történelem van ebben a szóban: VERONA. Vér, arany, korona.

Hiába terpeszkedik a város közepén az ókori aréna, hiába a középkori vár (a Scaligeri rablólovagok mementója), Verona akkor is örökre a Reneszánsz és a Szerelmek városa marad. És hogy ezt kizárólag egy Erzsébet-kori angol színésznek és színpadi szerzőnek köszönheti – az már mellékes. Júlia háza, Júlia szobra, Júlia sírja! Micsoda szemfényvesztés! Mintha nem is Itáliában lennénk, hanem mondjuk Disneylandben. (Nem véletlen, hogy az amerikai és japán turisták olyan szívesen mennek Veronába.)

Assisibe több átszállással, vonattal, kisvasúttal, busszal kellett menni. Így a háromszáz kilométeres

út csaknem nyolc óráig tartott. Kész kihívás a zarándokoknak. A „franciskánus föld” (Szerb Antal) zordon, kopár, tiszta levegőjű. A SZENT háromszintes katedrálisának legfelső szintjén: Giotto világhírű képregénye. Hasonló céllal készülhetett, mint a mai gyerek-képregények: az írástudatlanoknak meséli el Francesco életét és csodatételeit.

Firenze. Habár nagyon történelmietlen, mégsem hagy nyugodni a gondolat, hogy mi történt volna, ha Lorenzo Medici nem hal meg negyvenkét évesen, és Hunyadi Mátyás negyvennyolc évesen! És létrejön az ő tervezett szövetségük... Micsoda politikai, gazdasági és kulturális egység jöhetett volna létre Európa közepén! Elejét vehették volna a törökudulásnak, a francia és spanyol dúlásnak, Kolumbusz felfedezését követően a fosztogatásnak és vérengzésnek az Újvilágban, a vallásháborúknak Európában. Hol tarthatnánk ma már!

1991. április 18.

Április közepe van, és Bolognában zuhog a hó! Sikertült minden idők leghidegebb olasz telét kifognom...

Pár napja zajlottak az egyetemi önkormányzati választások, nagyobb csinnadrattával és plakátháborúval, mint nálunk a parlamenti választások. Több heves

Sándor György és Nagyapám az egyetem udvarán, 1928

összetűzés is volt a baloldali diáktüntető és a kisebb létszámú, de botokkal, baseballütőkkel felfegyverkezett bomberdzsekis újfasiszta tüntetők között, de aztán a közöttük felsorakozó sisakos, pajzsos rohamrendőrök sorfala mindkét csoportot visszatartotta a verekedéstől. Tizennégy évvel ezelőtt, 77-ben volt egy rendőrsortűz egy hasonló megmozdulás alkalmával, akkor egy diák meg is halt.

Régóta terveztem, és tegnap végre elmentem a bölcsészkaron Umberto Eco híres szemiotika-előadására. De nagy csalódás volt. A terem zsúfolásig tömve, csupa kékharisnya, és az előadást nem is Eco tartotta, hanem a tanársegédje, ő csak ott ült, mint a saját emlékműve, és időnként elismerően bólogatott.

1991. május 14.

Múlt héten volt az olasz kardbajnokság Sienában, ahová bolognai csapattársaimmal, Massimóval és Francescóval mentem. Eddig két ezüstérmét szereztem az egyetemi bajnokságokon. Siena lenyűgöző, olyan a fekvése, mint a Paradicsomé az *Isteni színjáték* magyaráló ábrán: egy kehely a hegy tetején. Minden utca lefut középre, a Piazza del Campóra, amelynek közepén ott áll a Palazzo Pubblico karcsú tornya. Mint egy hatalmas napóra: a szabályosan rovátkolt, kör alakú terre vetett árnyéka jelzi az idő múlását...

A Palazzo Pubblicóban végre saját szememmel is láthattam Ambrogio Lorenzetti két freskóját, a Jó kormányzás és a Rossz kormányzás allegóriáját, amelyeket annyiszor elemeztünk Zucchini professzor politikaelméleti óráin.

A kardbajnokság vasárnap 10-kor kezdődött. Riadt moraj futott végig a versenyzőkön, amikor felolvasták a neveket, és kiderült, hogy egy magyar vívó is indul a versenyen, ugyanis nagy a respektünk, főleg amióta a legutóbbi szülői olimpián a magyar kardcsapat a döntőben a szovjetek ellen teljesen reménytelen helyzetből, 8-4-ről feljött 8-8-ra, és tusarányal megnyerte az olimpiát. De aztán sajnos megnyugodtak a kedélyek, mert elég gyengén

A bolognai vívócsapat. Lent, jobb oldalon: a szerző

vívtram, és nem jutottam be a nyolcas döntőbe.

Ettől olyan rossz kedvem lett, hogy másnap elhatároztam, néhány napra hazautazom egy kis érzelmi feltöltődésre, mert már hónapok óta mást sem csinállok, csak tanulok és edzésre járok. Vonattal elmentem Velencébe (két óra az út), és kísértáram a Tronchettóra, ahol legalább harminc magyar busz parkolt. Tavaly jött divatba, hogy olcsó, egynapos turistautakat szerveznek Velencébe. Este nyolckor indul a busz, egész éjjel megy, az utasok ülve alszanak, reggel nyolcra érnek oda, holtfáradtan végigrohannak a nevezetességeken – Szent Márk tér, a Doge-palota a sóhajok hídjával, Ponte Rialto, utazás vaporettón a Canal Grandén, szuvenírvásárlás, ajándék a Coop-ban (egy üveg Campari vagy Amaretto), és vissza a buszhoz, amelyik este nyolckor indul haza. Ezáltal úgy lehet eltölteni egy napot Velencében, hogy egyszer sem kell megszállni. Gyilkos tempó, mégis sokan jelentkeznek, mert csak 1 500 forint. Két sofőr vezet felváltva (gyakran menet közben váltják egymást), és rossz mellékutakon mennek, hogy ne kelljen fizetni az autópályáért. Ezért tart tizenkét óráig. Szóval egy ilyen, hazafelé tartó buszra akartam felkérkedni. Beszéltem tíz sofőrrel, de mindegyik a fejét ingatta. Az egyik azt mondta, hogy tele vannak, a másik, hogy nem Pestre mennek, a harmadik azon aggodalmaskodott, hogy baj lesz a határon, ha a kilépő és belépő utasszám nem egyezik. Már le is mondtam róla, hogy hazajussak, és azon tépelődtem, hogy elérem-e a vonatot vissza Bolognába, de azért még eggyel megpróbálkoztam. És csodák csodájára sikerült! Igaz, hogy a teljes utat ki kellett fizetni, de ez így is egyötöde volt a vonatjegynek...

1991. június 25.

Jugoszláviában kitört a háború. Márciusban hallottam először róla, hogy válság van, de hogy idáig fajul a dolog, álmomban sem hittem volna. (Bár ahogy most

visszagondolok, az már nyugtalanító jel volt, hogy amikor tavaly nyáron busszal Jugoszlávián keresztül mentünk Görögországba, akkor néha teljesen értelmetlenül felbukkantak civil csapatok, és megsarcolták a buszt száz márkára.) Ez a háború azért is döbbenetes, mert Jugoszlávia gyermekkorom meseországa volt. Amikor tíz-tizenegyes kiskamaszként a családdal mentünk nyaralni, lenyűgözött, hogy minden újságosbódében lehet szexuális kapcsolatot kapni, és hogy amíg nálunk csak egyfajta rágógumi volt – a négy darabos kiszerezésben kapható golyórágó, három fehér és egy piros –, addig ott a Hubba Bubba, Bazooka Joe és Tarzan rágókák eldorádója volt...

Június 10-én éjjel hatalmas robbanást hallottam. Reggel azt hittem, hogy csak álom volt, de a hírekből kiderült, hogy valóban volt robbanás, tőlünk kétszáz méterre, a Colleggio di Spagna előtt robbantottak fel egy pokolgépet baszk szeparatisták. Sérült nem volt, csak a kapu rongálódott meg. A Spanyol Királyi Kollégium rendkívül előkelő intézmény. Úgy néz ki, mint egy hatalmas középkori erőd, de mindössze tizenkét spanyol ösztöndíjas diák lakik benne. Saját templomuk van a parkban, és a közös étkezéseken a fogásokat libériás inasok szolgálják fel.

Gyakran megkérdezem ismerősök – a kollégiumban vagy az edzésen –, hogy mi az, ami más Bolognában, mint Budapesten. Ilyenkor elbizonytalanodom. Hiszen mindenre tudnék mondani (és önérzéletes hazafisággal mondok is) otthoni példát, de azért ÚGY AZ EGÉSZ nagyon más. Talán az emberek. A hozzáállásuk. Tudnak naivan lelkesedni, nyoma sincs bennük a kelet-európai cinizmusának és bizalmatlanságának.

1991. július 4.

Tegnap letettem a második vizsgámat is, XX. századi olasz történelemből. Zucchinitől 30-ast kaptam, Guarnieritől 28-ast. Az olasz egyetemeken a 30-as a legjobb jegy, és 18-as alatt már ismétlő-

Autogramkérés Bertoluccitól

vizsgát kell tenni. (Nem tudom, hogy miért kell ennyire differenciálni. Mi a különbség egy 17 pontos és egy nulla pontos bukás között?) A vizsga után Zucchini professzor meghívott a lakásába egy kávéra. Egy ötszázéves épületben lakik, a mennyezet tele van gyönyörű, 1600-as évekbeli freskókkal. Kérdeztem, hogy mikor költöztek ide, mondta, hogy a családja háromszáz éve vette a lakást...

Jövő héten utazom haza. A kollégium és az egyetem is elég kihalt már, három hete a Soros-ösztöndíjasok is hazamentek. Az utóbbi időben sokszor elmentem az Olasz Nyelvi Központ videotárába olasz filmeket nézni, és annyira jóba lettem a központ vezetőjével, hogy öt filmet átmásolt nekem VHS-re, hogy hazavihessem. Két politikai témájút, amik majd jók lesznek a szakdolgozatomhoz (*A Moro-ügy*, Aldo Moro 1978-as elrablásáról és meggyilkolásáról, Gian Maria Volontéval a főszerepben, és a *Száz nap Palermóban*, Della Chiesa tábornokról, akit, miután felszámolta a terrorista Vörös Brigádokat, leküldtek Szicíliába, hogy a maffiát is intézze el. Ez azonban nem sikerült neki, a maffia meggyilkolta. A tábornokot Lino Ventura játssza.) A másik három filmtörténeti klasszikus, De Sica-tól a *Biciklitolvajok* és *A sorompók lezárulnak* meg a fő kedvencem, Fellinitől az *Édes élet*.

Végül is, amiért kijöttem, azt megcsináltam. Két vizsgát letettem olaszul, összegyűjtöttem az anyagokat a szakdolgozathoz (majd otthon megírom), húsz városban megnéztem az összes olyan templomot és múzeumot, amit nagyapám a lelkeimre kötött, sőt hosszú, kitartó munkával szereztem neki a rektortól egy olyan egyetemi emlékérmét, amire régóta áhítozott.

Hogy mit tudok majd kezdeni ezzel a nyolc hónappal, a nyelvel, a várossal és a kultúrával, amelyből ízelítőt kaptam ajándékba, már csak rajtam múlik. Olaszosan: Istenen vagy rajtam.

*O Dio,
Od io.*

■